

Trygge rammer

God arkitektur kan skape trygge byer for alle – hele døgnet.

TEKST: Cecilie Skjerdal FOTO: Chris Aadland

Politiet i Bergen har meldt om en kraftig økning i voldsepisoder og kroppskrenkninger. Stavanger sentrum ble omtalt som «dyrepark». Og i en undersøkelse fra 2014 oppga så mange som 82 prosent av kvinner at de føler seg utrygge i Oslo sentrum på kvelds- og nattetid.

– Utrygghet begrenser kvinners frihet. Behovet for trygghet er styrende for hvor man ferdes, og det gjelder i større grad for kvinner enn for menn – mange frykter seksualisert vold og det kan det føles utrygt å treffe på ukjente menn, sier Pia Haukali, landskapsarkitekt ved Lala Tøyen i Oslo.

Hun foreslår å bygge trygghet inn i byene våre.

Design for trygghet

– Lenge har byene blitt bygget i soner og med tanke på bilbruk. Sentrum kan være preget av høye kontorbygg som ligger mørklagte store deler av døgnet, og der er mange parkeringsplasser og underganger; utrivelige områder der man gjerne føler seg mer utsatt og alene, sier hun.

Haukali har foreslått designprinsipper for byplanlegging for å bidra til at kvinner skal føle seg tryggere på gater og torg. Mange gangveier, god tilgjengelighet, oversikt og bedre belysning er blant forslagene.

– Forholdet mellom bygg og uterom er viktig, for eksempel at bygg gir lys til området rundt. Vi liker at der er bevegelse til ulike tider av døgnet; det føles tryggere når der er en

jevn strøm av mennesker som går ut og inn av bygninger, og derfor er flerfunksjonelle bygg med boliger, serveringssteder og forretninger positive for folks opplevelse av trygghet.

Hun påpeker at det estetiske også kan assosieres med trygghet. For eksempel vil dårlig vedlikehold kunne trigge utrygghet fordi det gjerne leses som et tegn på at ingen bryr seg om dette området, ergo et utrygt sted å bevege seg på.

Likestilling og inkludering

Når byene skal fortettes og man samtidig har som mål at de skal være trygge og inkluderende, må kjønnsperspektivet tas med, mener Haukali. I masteroppgaven sin – som ble kåret til beste studentoppgave ved NMBU i 2018 og også fikk pris av Statens Vegvesen – påpeker hun at et feministisk perspektiv i byplanlegging er kritisk for å oppnå et reelt demokratisk og inkluderende offentlig byrom.

Regjeringen har som mål at kommunene innen 2030 skal sørge for allmenn tilgang til trygge, inkluderende og lett tilgjengelige grøntområder og offentlige rom, særlig for kvinner, barn og eldre, samt personer med nedsatt funksjonsevne.

Haukalis forslag er å omsette ideologiske verdier til designpraksis, ved at man i byplanleggingen har en bevissthet rundt kvinners behov for trygghet. Slik skaper man gode steder og rom, samtidig som det arbeides for et likestilt og rettferdig samfunn. → obosbladet@obos.no →

Pia Haukalis designprinsipper

- I Pia Haukalis masteroppgave fra NMBU i 2018 om likestilte byrom, foreslår hun 16 designprinsipper for et likestilt byrom.
- I oppgaven påpeker hun at man må planlegge for å sikre trygghet når man bygger byen.
- Hun trekker frem mange gangveier, sikt, oversikt og belysning som avgjørende faktorer.
- Andre viktige ting er fremkommelighet, sittemuligheter, estetisk kvalitet og aktivitetstilbud.

↑
– Forholdet mellom bygg og uterom er viktig, for eksempel at bygg gir lys til området rundt, sier Pia Haukali.

Sikre tiltak

Hvordan jobbes det med trygghetsskapende arkitektur og landskapsdesign i våre største byer?

Siri Gauthun Kielland
Direktør i Plan- og bygningsetaten

Maria Molden
Etatssjef hos Byarkitekten

Leidulf Skjørestad
Direktør for bymiljø og utbygging

Oslo: Mer lys og liv i førsteetasjene

Å føle seg trygg i byen er viktig for oss alle, uansett om vi er kvinner eller menn, unge eller gamle. Dette er et tema Plan- og bygningsetaten jobber med daglig.

Byplanlegging handler blant annet om hvordan vi kan skape offentlige rom som bidrar til at folk vil være der, også etter mørkets frembrudd. Mange unngår mørke, folketomme plasser og gater med bygg som stenges og slukkes etter kontortid. Derfor er det viktig å sørge for riktig belysning og at det er liv i førsteetasjene, også på kveldstid, og at plassene er tilrettelagt for aktiviteter.

Oslos kommuneplan påpeker at utformingen av bygg og uterom skal fremme tilgjengelighet, trygghet og inkludering, og vi må sørge for at private og offentlige aktører ivaretar dette. Et viktig grep har vært en egen belysningsplan for sentrum som skal skape trygghet og vakre omgivelser, og vi stiller krav til at førsteetasjer skal være publikumsrettede.

Bergen: En «gå-by» for miljø og trygghet

Hvert prosjekt har betydning for å skape en inspirerende og trygg by for alle. Byarkitekten gir tydelige føringer for å få til et vitalt byliv på bakkeplan der presise løsninger for gode forhold mellom ute og inne er nøkkelen.

Bergen er en gå-by som med strategier for at det å gå skal føles lett, trygt, hyggelig og vakkert. Jo flere som går, jo tryggere føles det. Gåing er ikke bare for å redusere CO2-avtrykket, men for å oppnå mye mer; det gir folkehelse, byliv, integrering og trygghet.

Det er kriminalitetsforebyggende, kultur-fremmende, næringslivssmart og ikke minst gjør det at folk faktisk blir mer aktive deltakere av samfunnet og bidrar med egne ressurser. Derfor er vi svært nøye i plan- og byggesaker på hvordan fasader, materialer, vinduer, innganger og utforming av gangveier gjøres.

Vi ser også at offentlige programmer som er i bruk hele dagen på sentrale punkt i byen er viktig for å få til trygghet.

Stavanger: Trygghetsvandringer og siktsoner

I Stavanger har vi hvert år såkalte trygghetsvandringer sammen med politiet, natteravnere, skjenkekontroll og folkevalgte med tanke på å gjøre utbedringer der det behøves.

Det kan handle om å få vekk buskas eller forbedre lysforholdene i mørke passasjer. Vi fokuserer mye på trygghet i sentrum og har blant annet sjokkbelysning på torget. Vi har også eksempler på tidligere skolearkitektur som nå endres for å bidra til å skape bedre trygghet.

Da vi bygde skoler fra 80-tallet skulle hvert trinn ha sin egen fløy med egen utgang, og det oppstod mange kroker og kroker, som skaper lite oversiktlige områder og dermed følelse av utrygghet. I nyere reguleringsplaner og byggprosjekter er det viktig å skape bedre oversikt, og siktsoner er et tema.

Vi jobber for å unngå å skape lukkede rom, nettopp med tanke på å bygge slik at alle skal føle seg trygge.